

Innvandring og sosial mobilitet. Svar til kritikerne

Immigration and social mobility. A reply

Maria Forthun Hoen
Stipendiat, Frischsenteret
m.f.hoen@frisch.uio.no

Simen Markussen
Seniorforsker, Frischsenteret
simen.markussen@frisch.uio.no

Knut Røed
Seniorforsker, Frischsenteret
knut.roed@frisch.uio.no

I fjor høst publiserte vi en artikkel som viser at innvandringen til Norge de siste tiårene har bidratt til å redusere den sosiale mobiliteten blant norskfødte (Hoen et al., 2018). Artikkelen har vakt mye debatt, både blant fagfeller og folk i sin alminnelighet. Noen har reist tvil om metoden vi bruker virkelig kan skille en eventuell årsakssammenheng fra andre kilder til samvariasjon mellom innvandring og mobilitet. Andre har ment at vi slår inn åpne dører og påviser noe alle vet fra før. Atter andre synes å mene at man strengt tatt ikke bør drive med denne type forskning i det hele tatt, ettersom vi da setter svake grupper opp mot hverandre.

Dette symposiet inneholder tre artikler som på en nokså god måte oppsummerer mye av den kritikken som fra faglig hold har blitt rettet mot vår artikkel. De viktigste innvendningene er knyttet til det vi kaller «identifikasjon»: Kan vi ut fra det datamaterialet og de statistiske metodene vi benytter, virkelig fastslå at det er en årsakssammenheng mellom innvandring og sosial mobilitet, eller kan det tenkes at mønstrene vi avdekker egentlig er forårsaket av omvendt kausalitet eller av andre forhold som både har påvirket innvandring og mobilitet? Som forskere er vi vant til at denne type diskusjoner nærmest rutinemessig oppstår som en del av referee-prosessen i forbindelse med vitenskapelig publisering. Det hører imidlertid med til sjeldenhetene at denne type diskusjoner flyttes over i det offentlige rom. Det opplever vi som positivt og forfriskende, og det gir oss en uvant, men kjærkom-

men anledning til imøtegåelse. Vi vil rette en takk til våre kommentatorer for at de har tatt seg tid til å lese og kritisere vår artikkel. I all hovedsak synes vi kritikken vi har vært utsatt for har vært konstruktiv og skjerpene. Det er ikke vanskelig å forstå at vår konklusjon om at innvandringen har bidratt til å forsterke sosiale forskjeller i Norge er kontroversiell, og det er et sunnhetstegn at funnene etterprøves og utfordres av andre forskere. Når det er sagt, må vi nok også konstatere at en del av kritikken er svakt fundert og lite treffende. I denne svar-artikkelen kommer vi til å vise at våre funn og konklusjoner har et solid empirisk fundament, og at ingen av de innvendingene som framføres av våre kritikere rokker ved den kausale tolkningen av sammenhengen mellom innvandring og mobilitet som vi har avdekket. Som vi kommer tilbake til nedenfor, er vi likevel enige at enkelte av innvendingene kunne ha vært sjekket bedre ut i vår opprinnelige artikkel.

Før vi går gjennom hver enkelt av innvendingene som er reist mot vår analyse, gir vi en kortfattet oppsummering av hva det egentlig er vi har gjort.

OPPSUMMERING AV VÅR ARTIKKEL

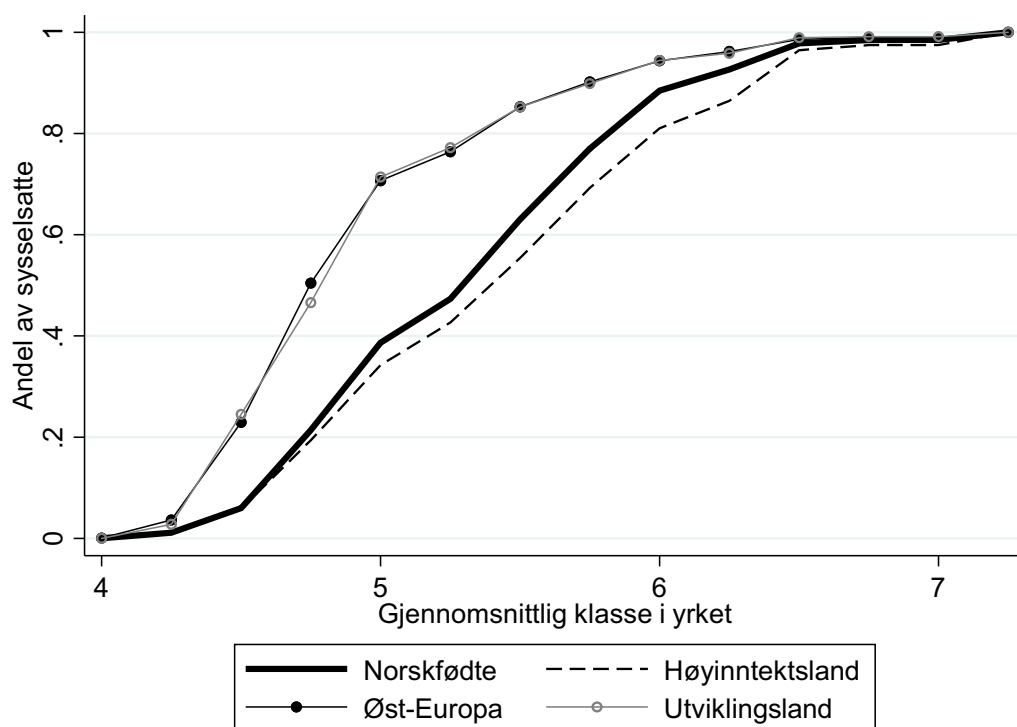
Vår artikkel inneholder altså en empirisk studie av hvordan innvandring har påvirket sosial mobilitet i Norge. Med begrepet «sosial mobilitet» mener vi sammenhengen mellom hva slags familie man vokser opp i og hvordan man selv lykkes i arbeidsmarkedet som voksen. Familiebakgrunn måles i vår studie med basis i foreldrenes arbeidsinntekt da de var i sin beste alder. Vi bruker dette målet til å plassere folk i ulike «klasser», basert på foreldrenes inntektsrang. Deretter måler vi barnas egne økonomiske utfall når de er blitt voksne (33–36 år), med tre ulike utfall: i) egen inntektsrang, ii) relativt inntektsnivå og iii) sysselsetting (om de har jobb eller ikke). Disse utfallene sammenholdes så med omfanget av innvandring fra ulike landgrupper som personer i vårt datamateriale har vært eksponert for. Datamaterialet består av alle personer født i Norge mellom 1960 og 1980 som fortsatt var bosatt i landet da de fylte 32 år.

For å kunne si noe empirisk om årsakssammenhenger, trenger vi data som inneholder tilstrekkelig variasjon i graden av eksponering for innvandring. For å sikre dette, deler vi landet opp i 46 såkalte pendlerregioner, som er kjennetegnet ved at de utgjør felles bolig- og arbeidsmarkeder. Omfanget av innvandring måles som andelen innvandrere i hver pendlerregion når personene i vår analyse er 32 år gamle. Den identifiserende variasjonen i innvandring kommer dermed fra kombinasjoner av fødselsår og pendlerregion. Personer som er født i samme år i samme oppvekstregion, vil i vår analyse ha vært eksponert for nøyaktig det samme innvandringsmønsteret.

Hvorfor skulle vi forvente at innvandring påvirker den sosiale mobiliteten? Standard økonomisk teori tilsier at hvis det skjer en brå/rask økning i tilbudet av arbeidskraft med en bestemt type kvalifikasjoner, vil dette gjøre det relativt sett vanskeligere for personer med nettopp disse kvalifikasjonene å finne arbeid, mens det kan bli lettere for folk som har andre (komplementære) kvalifikasjoner. Et illustrerende eksempel, hentet fra Bratsberg og Raaum (2012), er at da det over kort tid kom veldig mange malere og snekkere fra Polen til Norge, ble det et mer krevende arbeidsmarked nettopp for malere og snekkere, mens det ble gode tider for elektrikere og rørleggere (som har arbeidsoppgaver som utfyller oppgavene til snekkere og malere). For å forstå hvordan innvandring kan tenkes å påvirke det

norske arbeidsmarkedet, trenger vi derfor å vite hvilke segmenter av arbeidsmarkedet ulike innvandrergupper søker mot.

For å finne ut dette, undersøker vi aller først hva slags «klassebakgrunn» norskfødte i ulike yrker faktisk har, der klassebakgrunn er målt på den måten vi har beskrevet over (dvs. med basis i foreldres inntektsrang). Dette brukes til å gi alle yrker en «klassestatus». Deretter kan vi undersøke klassestatusen til de yrkene ulike innvandrergupper kommer inn i. Denne øvelsen er illustrert i figur 1. Den tykke heltrukne linjen viser en såkalt fordelingskurve for hva slags yrker norskfødte har plassert seg i, målt ved den gjennomsnittlige klassebakgrunnen til de som har dette yrket (på en skala fra 1 til 10). Den viser, for eksempel, at 40 % av sysselsatte norskfødte har yrker der de ansatte i gjennomsnitt har en klassebakgrunn lavere enn 5. De andre tre kurvene viser så hvordan sysselsatte innvandrere fra tre ulike landgrupper har plassert seg i dette bildet. Disse kurvene illustrerer to viktige poeng. For det første viser de – noe overraskende – at innvandrere fra utviklingsland og fra Øst-Europa plasserer seg i yrker med samme klassestatus. For det andre viser de at innvandrere fra disse to landgruppene (som vi heretter betegner lavinntektsland) systematisk plasserer seg i yrker der norskfødte fra lavere sosiale lag er overrepresentert, mens innvandrere fra høyinntektsland systematisk plasserer seg i yrker der norskfødte fra høyere sosiale lag er overrepresentert. Ut fra dette mønsteret skulle vi forvente at innvandring fra lavinntektsland svekker den relative posisjonen på arbeidsmarkedet til personer fra lavere sosiale lag, mens innvandring fra høyinntektsland styrker deres posisjon.

Figur 1. Klassestatus for yrker blant norskfødte og innvandrere

Note: Yrkers klassestatus er beregnet som gjennomsnittlig inntektsdesil til foreldrene til norskfødte innehavere av hvert yrke i Norge. Fordelingskurvene er basert på data fra 2005.

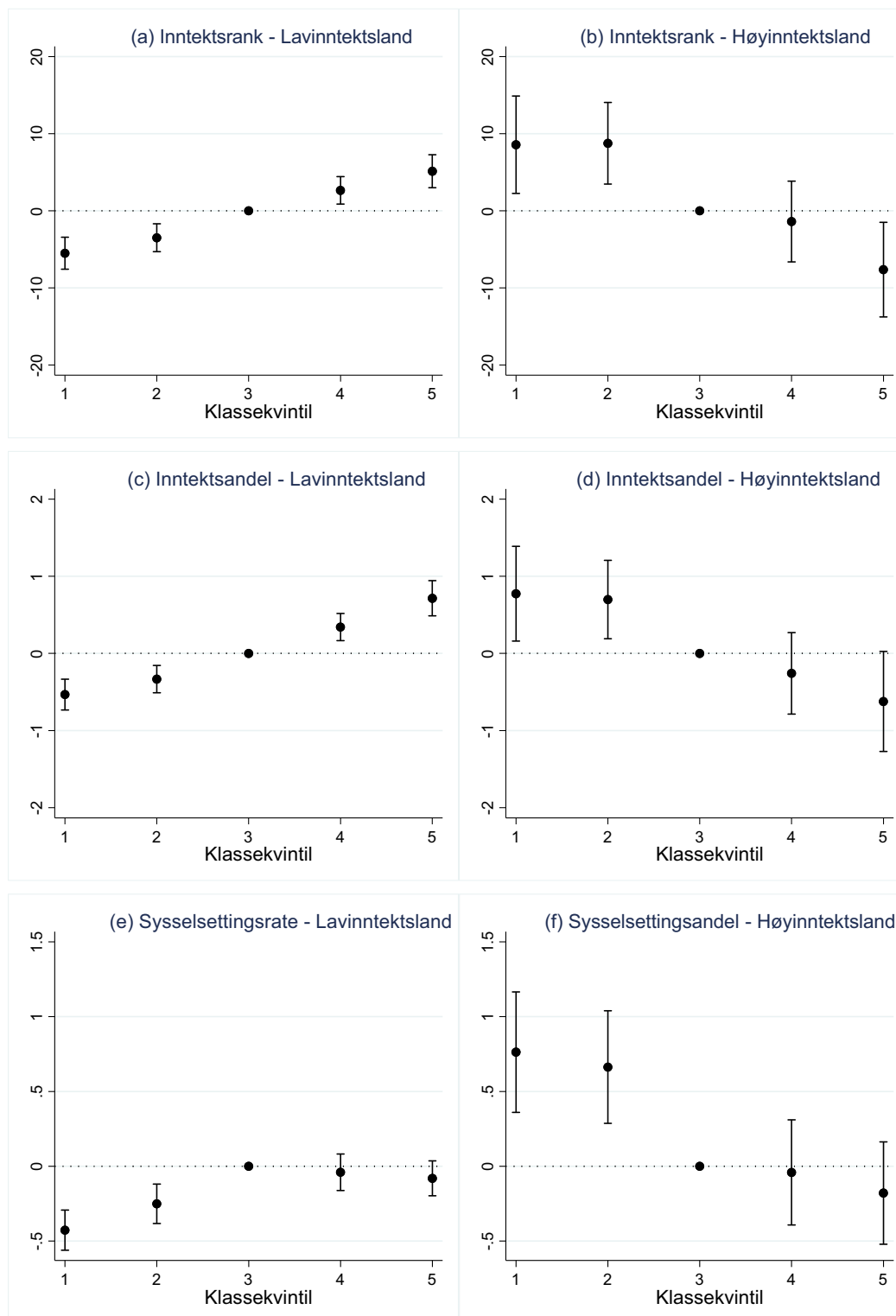
Når vi så skal etterprøve dette empirisk, står vi i utgangspunktet overfor et stort metodisk problem: Innvandrere fordeles ikke tilfeldig rundt i landet. Det kan tenkes at de bosetter seg i områder som systematisk har høyere eller lavere sosial mobilitet enn gjennomsnittet, og at vi dermed kan komme i skade for feilaktig å tolke seleksjon i bosettingsmønsteret som uttrykk for en årsakssammenheng. Dette er også det sentrale poenget i de tre kritiske kommentarene til vår artikkel. Vi skal komme grundig tilbake til hver enkelt av disse nedenfor. Her vil vi bare fastslå at nettopp dette spørsmålet om hvordan vi kan skille årsakssammenheng fra seleksjon er det sentrale metodiske temaet i artikkelen vår. Den inneholder derfor både en drøfting av mulige kilder til slik seleksjon og alternative modellspesifikasjoner som utnytter ulike kilder til identifikasjon av de sentrale årsakssammenhengene. Resultatene er i så henseende svært robuste.

Det er også viktig å merke seg at det som i litteraturen har vært trukket fram som den mest plausible seleksjonsprosessen i bosetting av innvandrere, er at de vil bosette seg i områder der det for dem er best jobbmuligheter. En slik seleksjon vil i vårt tilfelle mest sannsynlig trekke i motsatt retning av de resultatene vi finner. For at våre resultater skal kunne forklares av seleksjon, må det være slik at innvandrere fra både lavinntektsland og høyinntektsland på en systematisk måte har bosatt seg der deres relative jobbmuligheter er dårligst. Selv om dette ikke framstår som veldig sannsynlig kan det ikke utelukkes, og dette er bakgrunnen for at identifikasjonsgrunnlaget etterprøves gjennom robusthetsanalyser i vår artikkel.

Før vi kommer nærmere inn på dette, viser vi i figur 2 hovedresultatene fra vår «grunnmodell». Her har vi delt analysepopulasjonen inn i fem grupper (kvintiler), slik at det er 20 prosent av populasjonen i hver fødselskohort/pendlerregion i hver gruppe, inndelt etter foreldrenes inntekt. Nederste kvintil utgjøres altså av de som vokste opp i de 20 prosent fattigste familiene. Figuren viser den estimerte effekten på de ulike gruppenes arbeidsmarkedsutfall, relativt til utfallet for middelklassen, av endret innvandrerandel (merk at alle punktene for 3. kvintil er satt lik null), med 95 prosent konfidensintervaller. Koeffisientestimatene i figur 1 avdekker et mønster som samsvarer bemerkelsesverdig godt med teorien beskrevet over. Innvandring fra lavinntektsland har hatt negativ effekt på relative arbeidsmarkedsutfall for personer vokst opp i lavere sosiale lag og positiv effekt på folk fra høyere sosiale lag. Innvandring fra høyinntektsland har hatt den stikk motsatte effekt. Dette gjelder alle de tre utfallene vi studerer. Våre konklusjoner bygger med andre ikke på noe enkeltstående koeffisientestimat, men på et samlet mønster av en lang rekke estimerte effekter som omfatter innvandring fra både lavinntektsland og høyinntektsland.

KOMMENTAREN TIL OLA VESTAD

Hovedinnvendingen til Ola Vestad er at vi burde gjort et grundigere arbeid med å vise at våre empiriske funn ikke kan skyldes seleksjon. Vi er enige i at dette er helt avgjørende for tolkningen av våre resultater. Hva som i en sammenheng som dette er tilstrekkelig grundig og overbevisende, vil alltid være diskutabelt. Så lenge en analyse bygger på ikke-eksperimentelle data, vil det være umulig å skille årsakssammenhenger fra seleksjonsmekanismer med absolutt sikkerhet. Alle kjente forskningsmetoder baserer seg da på strategier som leter etter mønstre som stemmer overens med en bestemt forklaring (årsakssammenhen-

Figur 2. Estimerte effekter av innvandrerandel etter klassebakgrunn

Note: Alle utfall er målt ved alder 33–36. Panelene (a) og (b) viser estimerte effekter av innvandringsandel på aldersspesifikk inntektsrang innen pendlerregioner, målt på en skala fra 1 til 20. Panelene (c) og (d) viser effekt på total arbeidsinntekt dividert på gjennomsnittet for samme fødselskohort i samme region. Panelene (e) og (f) viser effekt på sysselsettings sannsynlighet. Alle effekter er målt relativt til effekter på middelklassen (3. klassekvintil).

gen), samtidig som de er uforenlige med rimelige alternative forklaringer (seleksjon). Vi mener selv at vår analyse gir et solid grunnlag for å trekke slutninger om årsakssammenhenger, men erkjenner naturligvis at det kan være ulike oppfatninger om dette.

Vestad mener vi kunne undersøkt om forutsetningene bak vår analyse holder ved å sammenligne mobilitetsutviklingen i ulike regioner før og etter at innvandringen økte. Vi er enige i at dette kunne ha vært en nyttig øvelse. Problemet med å gjøre det i praksis er at det ikke finnes noe veldefinert før–etter-skille i omfanget av innvandringseksponering. Det skyldes at selve innvandringen har skjedd gradvis, og ikke minst at betydningen dette eventuelt har hatt for norskfødte har utviklet seg enda mer gradvis (siden folk som er født med bare få års mellomrom har vært eksponert for omtrent samme innvandring, bare på litt ulike tidspunkter i eget livsløp). Men våre data inkluderer også perioder med lav innvandring. Og i den grad det (slik Vestad antyder) forekom tilsvarende geografiske endringer i sosial mobilitet også i disse periodene ville dette i vår modell ha trukket i retning av at mobilitetsendringene ikke ble knyttet til innvandring. Det ville med andre ord ha bidratt til at vi ikke hadde funnet noen effekter av innvandring på sosial mobilitet.

Det vi derimot kan gjøre, er å undersøke om ulike bidrag til identifikasjon av våre estimater forteller «samme historie». Litt forenklet har vi tre kilder til identifikasjon: i) felles (nasjonal) variasjon over tid, ii) variasjon mellom pendlerregioner og iii) avvikende variasjon innen pendlerregioner over tid. Ulike typer seleksjonshistorier kan konstrueres for hver av disse kildene. I vår «grunnmodell» benytter vi både variasjon mellom regioner og innen regioner over tid, dvs. at vi har «kontrollert bort» betydningen av den nasjonale økningen i andelen innvandrere (ved separate års-dummier for hver klasse). I kjølvannet av kritikken som ble reist mot artikkelen vår, har vi også estimert modeller der vi har «kontrollert bort» variasjonen mellom pendlerregioner (separate region-dummier for hver klasse). Det gir et veldig likt resultat. Hvis vi forstår Vestad riktig, mener han at vi også burde ha estimert modeller der vi kontrollerte bort både konstante klasseforskjeller mellom regioner og mellom fødselskohorter samtidig. Det er vi for så vidt enige i, selv om vi da får et nokså spinkelt identifikasjonsgrunnlag (kun variasjon som avviker fra det nasjonale mønsteret innen regioner over tid). Det har vi likevel nå gjort, men da i form av en noe mer restriktiv modell der vi postulerer en lineær sammenheng mellom klassebakgrunn og utfall. Konklusjonene forblir de samme, men vi ser at også dette kan være en nyttig robusthetsøvelse. Vi har tatt med disse nye resultatene i en revidert versjon av artikkelen vår, som er tilgjengelig på Frischsenterets hjemmeside.

Vestad setter også spørsmålsteget ved at vi definerer klassebakgrunn og utfall relativt til andre som bor i samme pendlerregion, og ikke relativt til alle som bor i Norge. Her er vi uenige med Vestad. Hadde vi rangert på basis av posisjoner i den nasjonale fordelingen, ville vi fått et mønster i fordelingen av både klassebakgrunn og utfall som varierte over tid og mellom ulike pendlerregioner. Dermed ville variasjoner i lokal økonomisk aktivitet tilsynelatende gitt mekanisk endring i sosial mobilitet, og vi kunne feilaktig foretatt en sammenblanding av lokale konjunktursvingninger og innvandring. At både klassetilhørighet og økonomiske utfall har eksakt samme fordeling over tid og mellom pendlerregioner, er en nøkkel til den kausale tolkningen av de estimerte innvandringseffektene i vår analyse.

Endelig mener Vestad at vi kunne ha estimert standardfeil på en annen måte. Det kan godt hende. Når vi estimerer standardfeilene slik Vestad foreslår, øker den estimerte statis-

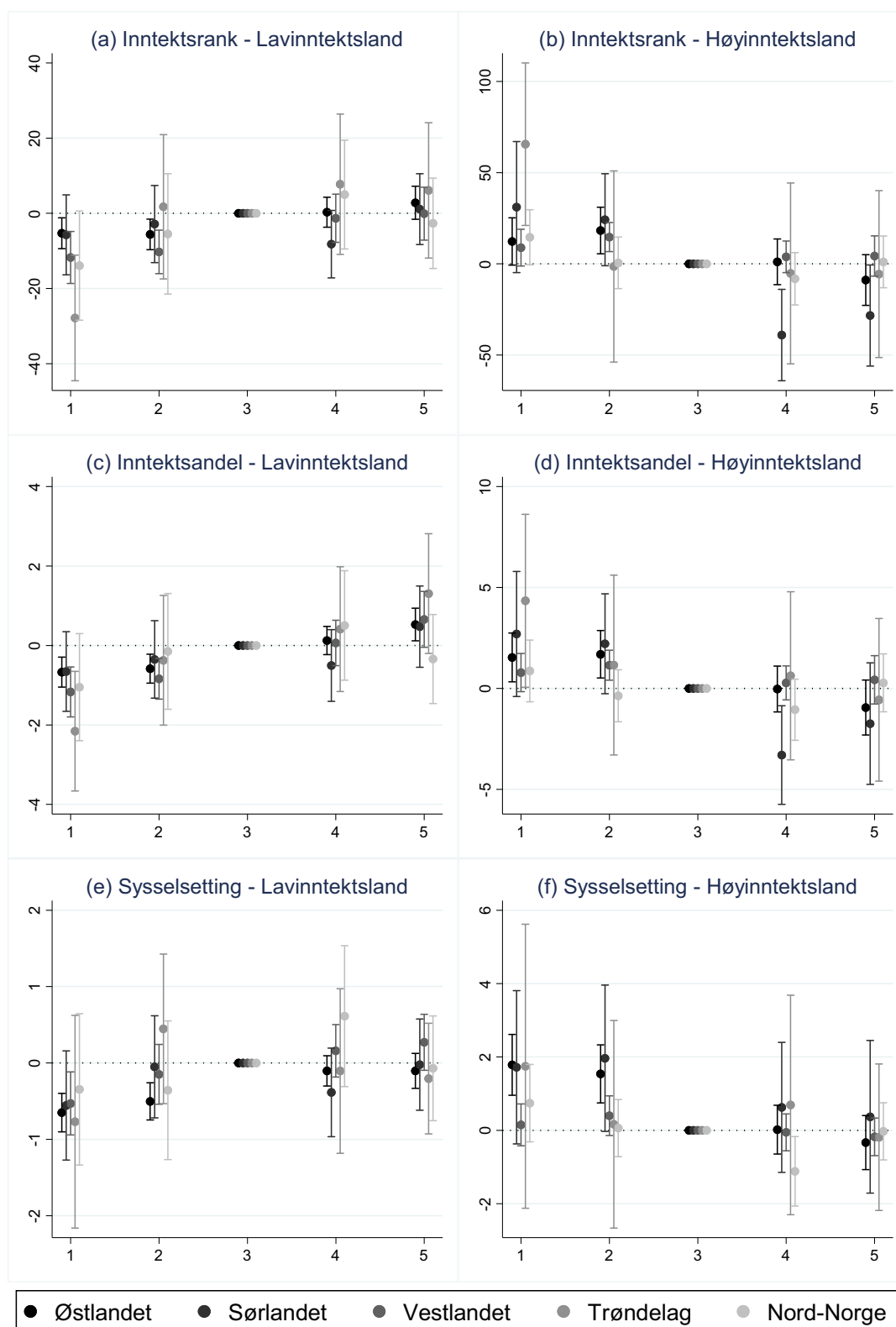
tiske usikkerheten noe, uten at det rokker ved muligheten for å trekke slutninger (de estimerte standardfeilene øker med i gjennomsnitt 17 %). Det er uansett grunn til å advare mot å overfokusere på den statistiske signifikansen knyttet til enkeltkoeffisienter. Det er etter vårt syn det systematiske mønsteret som dannes av de 24 ulike estimatene rapportert i figur 2 som på en overbevisende måte forteller oss at dette handler om en årsakssammenheng.

KOMMENTARENE TIL ERLING BARTH, SARA COOLS OG MARTE STRØM

Barth, Cools og Strøm (heretter BCS) tar identifikasjonskritikken et skritt videre ved å foreslå tre helt konkrete alternative tolkninger av våre empiriske funn, som de mener a priori er vel så plausible som vår kausale tolkning. Alle de foreslåtte tolkningene har utgangspunkt i at det har vært høyere innvandring til byer og urbane strøk, og at det kan være andre særtrekk ved disse områdene som har forårsaket lav og/eller fallende sosial mobilitet. Den første tar utgangspunkt i den såkalte polariseringshypotesen, som sier at det særlig er jobber for middelklassene som har blitt utsatt for lavere etterspørsel i arbeidsmarkedet. BCS viser til at denne utviklingen har vært spesielt sterk i byene, og at dette har begrenset «opprykksmulighetene» for folk fra lavere sosiale lag. Det de ser ut til å glemme her, er at våre funn ikke først og fremst tyder på at lavere sosiale klasser har sakkert akterut på grunn av manglende opprykk til bedre jobber. De har rett og slett en større relativ risiko for å stå utenfor arbeidsmarkedet; jfr. figur 2, panel (e). Det er altså særlig når det gjelder sannsynligheten for å ha jobb i det hele tatt, at de lavere klassene har kommet relativt sett dårligere ut. Og her trekker polariseringshypotesen til BCS i motsatt retning: Hvis det var slik at det var jobbene på midten av klassefordelingen som hadde forsvunnet, burde folk fra lavere sosiale lag gjøre det bedre sammenholdt med middelklassen og ikke dårligere, slik dataene tyder på. Hvis mekanismen foreslått av BCS har noe for seg, vil den derfor sannsynligvis ha bidratt til at vi *undervurderer* de negative effektene av innvandring fra lavinntektsland på sosial mobilitet.

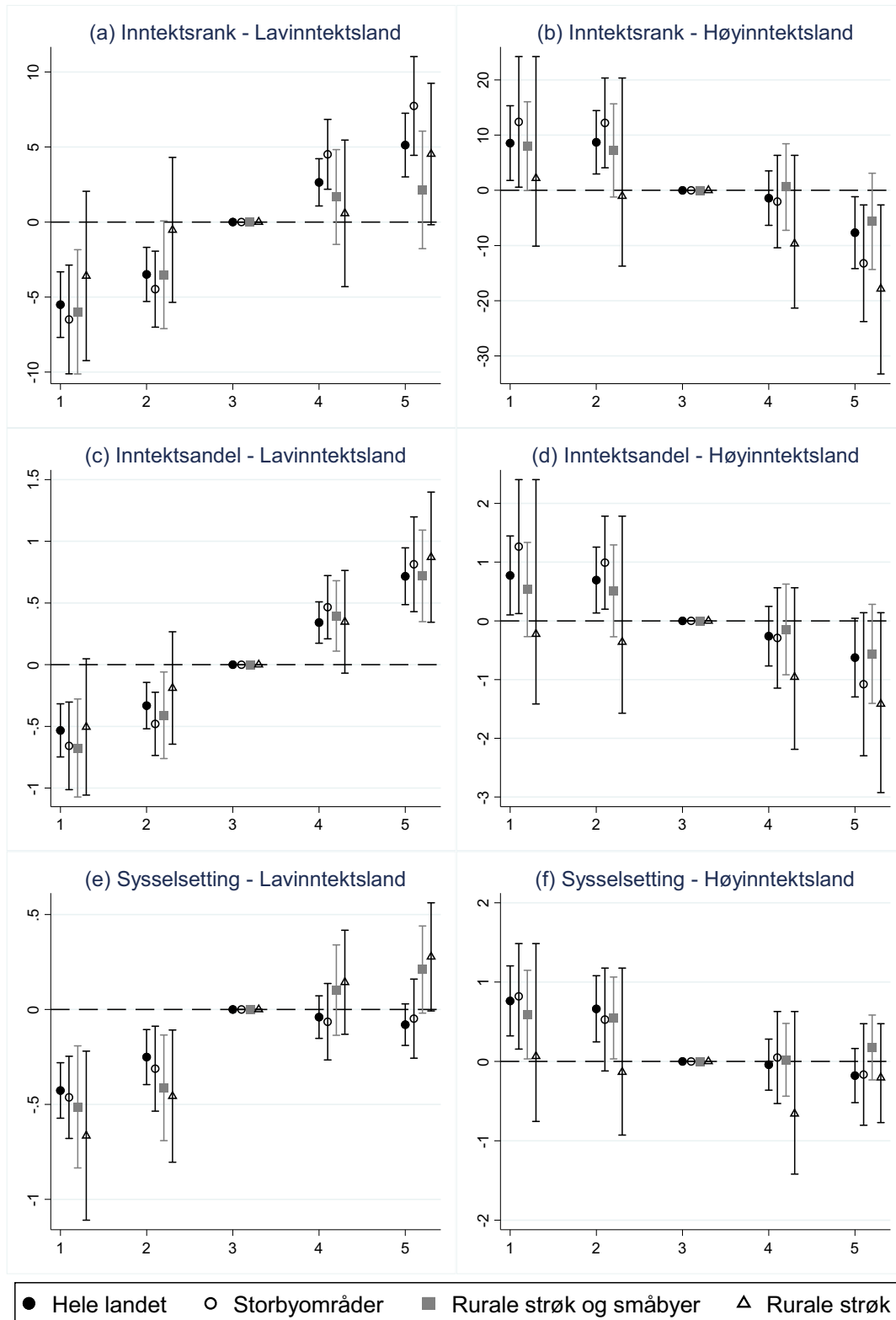
Den andre hypotesen til BCS har som utgangspunkt at det er høyere mobilitet i områder med fraflytting, samtidig som det har kommet få innvandrere til slike kommuner. De ser tilsynelatende bort fra at våre estimater angir helt ulike effekter av innvandring fra henholdsvis høyinntektsland og lavinntektsland. For at denne seleksjonsmekanismen skal kunne forklare våre resultater, må altså innvandrerne fra lavinntektsland først og fremst ha kommet dit det er mye tilflytting, mens innvandrerne fra høyinntektsland må ha kommet dit det er mye fraflytting. De ser også bort fra at vi i artikkelen har estimert separate modeller for ulike landsdeler, uten at det i vesentlig grad endret på konklusjonene. Dette er illustrert i figur 3 nedenfor, der vi viser de estimerte innvandringseffektene separat for ulike landsdeler i Norge.

I kjølvannet av kritikken som har vært reist har vi også delt inn landet mer direkte etter grad av urbanitet, og estimert vår modell separat innen hver av disse. Dette kan sies å svare på begge innvendingene over. Resultatene fra denne øvelsen er beskrevet i figur 4. De viser nokså tydelig at denne historien ikke primært handler om urbanitet. De estimerte effektene av innvandring har gått i samme retning overalt i landet, uavhengig av graden av urbanitet. Vi innser for øvrig at separate estimater etter grad av urbanitet gir et nyttig tilskudd til våre robusthetsanalyser, og har tatt dette med i den reviderte versjonen av artikkelen vår.

Figur 3. Separate estimater for ulike landsdeler i Norge

Se note til figur 2.

Figur 4. Separate effektestimater etter pendlerregionens grad av urbanitet

Se note til figur 2.

Den siste hypotesen til BCS er at vår rangering av foreldrenes inntekter kan få en slags by-land-skjevhet i seg som følge av at vi summerer begge foreldres inntekter til et samlemål. Hvis andelen hjemmeværende kvinner varierer mye mellom by og land og over tid (noe BCS viser), kan dette forstyrre resultatene på en måte som er korrelert med innvandringsmønstrene. Også denne innvendingen ville ha som konsekvens at vi ikke skulle finne tilsvarende resultater når vi estimerer kun innen byområder eller innen rurale områder, noe vi altså gjør. Innvendingen kan også testes helt direkte ved å konstruere selve klassemålet med et alternativt rangeringskriterium. Vi har gjort dette ved å estimere modellene med et klassebakgrunns mål som kun benytter den av foreldrene som har høyest inntekt (altså ikke summen av begge foreldrene). Resultatene knyttet til effekter av innvandring fra lavinntektsland er som godt som uendret. Den eneste forskjellen er at det blir noe mer støy og usikkerhet i de estimerte effektene av innvandring fra høyinntektsland.

KOMMENTARENE TIL KRISTIAN HEGGEBØ, JUSTYNA BELL, IDA TALGENSBAKK OG JON IVAR ELSTAD

Kommentarene til Heggø, Bell, Talgensbakk og Elstad (heretter HBTE) dreier seg dels om en del metodiske spørsmål av den typen vi har diskutert over og dels om hvorvidt man overhodet bør forske på temaer som «kan sette svake grupper opp mot hverandre», og om hvordan man i så fall bør uttrykke seg.

Mye av den mer metodiske kritikken til HBTE dreier seg tilsynelatende egentlig om at de synes resultatene våre virker urimelige. For eksempel vises det til at innvandrere selv gjør det nokså dårlig på arbeidsmarkedet, og HBTE synes å mene at dette er uforenlig med at den samme gruppen bidrar til å gjøre arbeidsmarkedet vanskeligere også for norskfødte. Det er det imidlertid ikke. Tvert imot er det akkurat dette vi skulle forvente ut fra økonomisk teori: Hvis innvandring fra lavinntektsland fører til at det blir et ekstra stort tilbud av arbeidskraft med svake kvalifikasjoner, vil dette gjøre det vanskeligere for alle med denne type kvalifikasjoner, enten de er innvandrere eller norskfødte. Det er altså ikke den realiserede sysselsettingen som er avgjørende her, men størrelsen på arbeidstilbudet. Det er for øvrig verd å merke seg at vi finner noe sterkere effekter av innvandring fra høyinntektsland enn fra lavinntektsland. En mulig tolkning av dette er nettopp at innvandrere fra høyinntektsland i større grad deltar i arbeidsmarkedet enn innvandrere fra lavinntektsland.

Vi er enige med HBTE at det kan være mange positive ringvirkninger av innvandring, herunder økt entreprenørskap og jobbskaping. Det ligger ingen antagelse i vår analyse om at antallet jobber er gitt. Over tid er det all grunn til å tro at arbeidsmarkedet vil tilpasse seg endringer i tilbudet av ulike typer arbeidskraft. Og når det blir større konkurranse om enkelte typer jobber, vil sannsynligvis noen respondere ved å skaffe seg en kompetanse som passer til andre jobber. En mulig hypotese kunne være at norskfødte fra lavere sosiale lag fikk et sterkere insentiv til å skaffe seg ekstra utdanning, og som følge av dette rykke oppover i hierarkiet. I så fall kunne det tenkes at innvandring fra lavinntektsland hadde en positiv effekt på sosial mobilitet. Det er nettopp forekomsten av konkurrerende hypoteser som gjør det nødvendig (og interessant) å undersøke dette empirisk. Og det er det vi har gjort. I den empiriske analysen antar vi ingenting om disse sammenhengene. Vi lar dataene tale for seg. Men vi kan selvfølgelig ikke utelukke at virkningene av innvandring på sosial

mobilitet er annerledes på (enda) lengre sikt enn det vi har studert.

Når det gjelder vårt metodiske opplegg, er HBTE kritiske til at vi plasserer folk i pendlerregioner etter mors bosted når barna er 32 år. De mener dette både skaper uklarhet knyttet til hva slags påvirkende faktorer vi egentlig er på jakt etter (effekter under oppveksten eller ved inntreden i arbeidsmarkedet), og at det dessuten blir en kilde til feilplassering. Vi er enige i at vi her er inne på en svakhet ved vår analyse. Grunnen til at vi fokuserer på mors framfor eget bosted, er at vi vet at flyttebeslutninger kan være påvirket av innvandring. For å unngå såkalt simultanitetsksjyvet i våre estimater, er vi derfor tvunget til å fokusere på den regionen man vokste opp i. Hvis vi tror at den viktigste effekten av innvandring oppstår ved inntreden i arbeidsmarkedet, betyr dette at vi har skapt en målefeil i data. Det er isolert sett en ulempe. Fordelen med denne målefeilen er likevel at vi vet hvordan den vil påvirke resultatene våre: Den vil «vanne ut» koeffisientestimatene våre, og altså bidra til at vi undervurderer eventuelle effekter av innvandring. I vår analyse har vi lagt stor vekt på å unngå metode-problemer som kan få oss til feilaktig å tro at innvandringen påvirker den sosiale mobiliteten, og heller måttet leve med metode-problemer som innebærer at vi undervurderer disse effektene. Det er for øvrig helt riktig som HBTE påpeker, at det hadde vært bedre å registrere mors bosted når barnet var i 16 års alder. Så når vi ikke gjør det, skyldes det ganske enkelt at vi ikke har data som gjør det mulig.

HBTE synes å mene at det i våre empiriske funn ligger en implisitt politikk-anbefaling om at myndighetene må velge mellom å bedre jobbmulighetene for innvandrere eller for norskfødte fra lavere sosiale lag. Dette er en konklusjon som HBTE helt og holdent må ta ansvar for selv. Den har absolutt ingenting med vår studie å gjøre. HBTE synes å mene at forskere skal unnlate å framskaffe kunnskap som på en eller annen måte kan brukes til å «sette grupper opp mot hverandre», og påpeker at dette er en sjanger med mange muligheter « – eldre mot yngre, kvinner mot menn, funksjonshemmede mot funksjonsfriske, osv.». Her er vi dypt uenige med dem. Det er åpenbart viktig å ha kunnskap om hvordan politikk overfor en gruppe kan tenkes å påvirke andre grupper. For eksempel: Har pensjonsreformen (som har fått eldre til å stå lengre i arbeidslivet) gjort det vanskeligere for unge å komme inn i arbeidsmarkedet? Hvordan påvirket kvinnenenes inntog i arbeidsmarkedet på 1970-tallet sysselsettingsmulighetene for menn fra ulike sosiale lag? Hva slags ringvirkninger har arbeidsmarkedstiltak for arbeidsledige og personer med nedsatt arbeidsevne? Dette er viktige og legitime forsknings spørsmål.

Fravær av forskningsbasert kunnskap på disse områdene gir fritt spillerom for synsing og fordommer. Det er jo ikke slik at alminnelige mennesker vil unnlate å ha meninger om disse tingene i fravær av solid kunnskap. HBTE foretar en svært uheldig sammenblanding av positiv empirisk analyse på den ene siden og normative anbefalinger på den annen. Hvis det er slik at innvandring har ført til større ulikhet og lavere sosiale mobilitet i Norge, behøver det på ingen måte å bety at vi skal stanse innvandringen. Det kan vel så gjerne bety at vi bør iverksette andre kompensierende tiltak som skaper jevnere fordeling og fremmer sosial mobilitet. Hvis forskere skal ha «berøringsangst» i forhold til temaer som dette, bidrar det bare til å skape større avstand mellom alminnelige mennesker og forskere, og til å redusere tilliten til forskningsbasert kunnskap.

KONKLUSJON

Vi takker for gode og kritiske kommentarer til vår analyse om innvandring og sosial mobilitet. Man kan aldri være 100 % sikker på identifikasjon og tallfesting av årsakssammenhenger i ikke-eksperimentelle data, og vi har stor forståelse for at mange har villet se nærmere på vår konklusjon om at innvandringen til Norge har bidratt til å redusere sosial mobilitet. Når det er sagt, er vi noe overrasket over den store vekt vår studie er blitt tildelt, både i det offentlige rom og i den faglige debatten. Nettopp fraværet av bombesikre konklusjoner innenfor denne type samfunnsforskning innebærer normalt at brukere vil legge vekt på «summen» av eksisterende forskning når man gjør seg opp en oppfatning om hva forskning viser.

Vi har vært opptatt av å designe vår analyse slik at den i størst mulig grad gjør det mulig å skille ut årsakssammenhenger fra seleksjonsmekanismer. Som det framgår av vår opprinnelige artikkel, er vi likevel ikke så sterke i troen at vi tar det for gitt at alle slike seleksjonsprosesser er luket ut. Spesielt er det grunn til å tro at innvandrere i noen grad vil bosette seg i områder der jobbmulighetene deres relativt sett er gode. Dette er en seleksjonsprosess det er vanskelig å få kontrollert bort. Vi har likevel gjort et forsøk på å analysere virkningen av en slik mulig mekanisme ved å interagere lokale konjunkturførhold (for alle) med dummier for sosial klasse. Fra denne øvelsen lærer vi to ting: Nordmenn fra lavere klasser er langt mer konjunkturfølsomme enn de fra høyere klasser. Samtidig ser innvandringen ut til å være positivt korrelert med lokale konjunkturer. Effektene av innvandring på sosial mobilitet blir derfor noe sterkere når vi korrigerer for klassespesifikk konjunkturfølsomhet. Som påpekt over, har vi imidlertid generelt sett vært mindre opptatt av å sikre oss mot seleksjonsprosesser som virker «mot» våre funn enn seleksjonsprosesser som kunne ha representert en alternativ tolkning. Det siste er det imidlertid svært vanskelig å finne eksempler på.

REFERANSER

- Bratsberg B. & Raaum O. (2012). Immigration and Wages: Evidence from construction. *Economic Journal*, 122(565), 1177–1205. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2012.02540.x>
- Hoen, M., Markussen, S. & Røed, K. (2018). *Immigration and Social Mobility*. IZA Discussion Paper No. 11904. Bonn: IZA – Institute of Labor Economics.